

Asia: VN/24186/2023

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä: Rikoslain soveltamisalaa koskevien 1 luvun säännösten uudistaminen

Lausunnonantajan lausunto

Yleistä

Syyttäjälaitoksen lausunto työryhmämietinnöstä: Rikoslain soveltamisalaa koskevien 1 luvun säännösten uudistaminen

Työryhmämietinnössä ehdotetaan muutettaviksi rikoslain soveltamisalaa koskevat säännökset. Samalla täsmennettäisiin esitutkintalain ulkomailla tehtyjä rikoksia koskevaa säännöstä. Syyttäjälaitos pitää ehdotuksia pääosin kannatettavina, mutta esittää seuraavat huomiot.

Ehdotetun rikosoikeuden soveltamisalan riittävyys ja tarkoituksenmukaisuus

-

Rikoksen tekopaikkaa koskevat säännökset (1 ja 10 §)

-

Muut rikosoikeuden soveltamisalaa koskevat säännökset (2–9 §)

Esityksen mukaan 1 luvun 6 § 2 momentin 2 kohdassa Suomen kansalaiseen rinnastettaisiin henkilö, joka tavataan Suomesta ja joka on tekohetken jälkeen toisen pohjoismaan kansalainen tai asuu pysyvästi jossakin pohjoismaassa. Esityksen mukaan momenttiin ehdotettujen muutosten tarkoituksena ei ole muuttaa kansalaisuuserusteiden soveltamisalaa nykyisestä. Esityksen sanamuoto kuitenkin näyttää johtavan siihen, että toimivaltaperusteiden ulkopuolelle voivat jäädä tapaukset, joissa henkilö on ollut jo tekohetkellä toisen pohjoismaan kansalainen. Nykyinen pykälä ei näytä sisältävän tällaista rajausta.

Mietinnössä 1 luvun 7 §:n (kansainväliset rikokset) sisältöön ehdotetaan useita muutoksia ja soveltamisalan rajoituksia. Pykälässä tarkoitettulla kansainvälisellä rikoksella tarkoitetaan rikosta, johon Suomen laki soveltuu riippumatta tekopaikasta, teko-paikan laista ja siitä, onko teolla mitään 1 luvun 1–6 tai 8–10 §:ssä tarkoitettua liittymää Suomeen.

Esitetyn 7 §:n mukaan Suomen ulkopuolella tehtyyn kansainvälisen oikeuden nojalla rangaistavaan vakavaan sotarikokseen sovelletaan Suomen lakia. Esityksen perustelujen mukaan edes kaikkia rikoslain 11 luvun 6 §:ssä säädettyjä törkeitä sotarikoksia ei välttämättä pidettäisi 7 §:ssä tarkoitettuina vakavina sotarikoksina. Merkille pantavaa on, että muiden kuin vakavien sotarikosten osalta toimivallan käyttö jäisi käytännössä sidotuksi 6 §:n henkilöliittymäperusteisiin. Niiden osalta kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta ei esityksessä ole kattavasti luovuttu, mikä korostaa liittymäperusteiden merkitystä. On kuitenkin selvää, että konfliktialueella tehdyksi epäillyn sotarikosta tutkittaessa ei useinkaan ole tosiasiallisesti mahdollista selvittää tekovaltion lainsäädäntöä. Tältä osin esitys saattaisi johtaa hyvinkin moitittavien rikosten rankaisemattomuuteen.

Lainsoveltajan kannalta ”vakavan sotarikoksen” määritelmä jää liian epämääräiseksi. Sitä pitäisi nykyistä selvästi paremmin havainnollistaa ainakin perustelutasolla esimerkein ja oikeustapausselostuksin. On esimerkiksi epäselvää, olisivatko käytännössä esiintyneet ja Suomessa tutkitut konfliktioissa tapahtuneet kaatuneiden vi-hollistaistelijoiden halventamiset pykälässä tarkoitettuja vakavia sotarikoksia.

Kaikkiaan Syyttäjälaitos pitää perustellumpana ratkaisuna sitä, että kaikki rikoslain 11 luvun 5 §:ssä (sotarikos) ja 6 §:ssä (törkeä sotarikos) rangaistaviksi säädetyt teot määriteltäisiin kansainvälisiksi rikoksiksi. Työryhmän ehdottama jako ”vakaviin” ja muihin sotarikoksiin jättää toimivallan kannalta keskeisen rajanvedon epäselväksi ja heikentää sääntelyn ennakoitavuutta. Ehdotettu ratkaisu lisäksi väistämättä tulkinnanvaraisuutta esitutkinnassa, syyteharkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä.

Estettä Syyttäjälaitoksen esittämälle määrittelylle ei ole. Työryhmän mietinnössä 7 §:ään ehdotetaan sisällytettäväksi myös muita sellaisia rikoksia, joiden osalta mikään kansainvälinen sopimus tai kansainvälinen tapaoikeus ei velvoita Suomea käyttämään universaalia toimivaltaa.

Muut ehdotetut rikoslain 1 luvun säännökset (11–14 §)

-

Esitutkintalain 3 luvun 8 §:ään ehdotetut muutokset

-

Ehdotusten suhde kansainvälisiin ja eurooppalaisiin velvoitteisiin

-

Uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen ehdotetuilla lainsäädäntömuutoksilla

-

Ehdotusten vaikutukset

-

Muut asiat

-

Rappe Jukka
Syyttäjälaitos

Hakala Sampsa
Syyttäjälaitos